

<https://helda.helsinki.fi>

Viheralan tutkimuskuulumisia yliopistoista

Lindén, Leena

2019-02

Lindén , L , Hautamäki , R & Häyrynen , M 2019 , ' Viheralan tutkimuskuulumisia yliopistoista ' , Viherympäristö , Vuosikerta. 2019 , Nro 1 , Sivut 52-53 .

<http://hdl.handle.net/10138/304900>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Viheralan tutkimuskuulumisia yliopistoista

teksti: LEENA LINDÉN, RANJA HAUTAMÄKI JA MAUNU HÄYRYNEN

Viheralan akateemista tutkimusta tehdään Aalto-yliopistossa, Turun yliopistossa ja Helsingin yliopistossa. Tutkimushankkeissa toteutetaan usein samanaikaisesti kaikkia kolmea yliopistojen tehtävää, tutkimusta, opetusta ja yhteiskunnallista vuorovaikutusta. Viheralan hankkeiden parissa työskentelee joka vuosi useita kymmeniä tohtori- ja maisteriopiskelijoita. Tutkimukset tuottavat uutta, alan kehitystä palvelevaa tietoa. Usein jo tutkimuksen tavoitteissa on mukana pyrkimys kehittää käytännön tason sovelluksia tai toimintamalleja.

Maisema-arkkitehtuuria Aallossa

Aalto-yliopiston maisema-arkkitehtuurin koulutusohjelman ajankohtaiset tutkimushankkeet käsittelevät etenkin kestäväää maisemasuunnittelua ja luontopohjaisia ratkaisuja ilmastonmuutokseen sopeutumisessa ja hillitsemisessä. Juanjo Galanin AELCLIC-hankkeen aiheena ovat laaja-alaisen maisemasuunnittelun keinot osana ilmastonmuutosta. Hän on tutkinut kestäväää maisemasuunnittelua erityisesti seutusuunnittelun ja kiertotalouden näkökulmasta.

Ranja Hautamäki on mukana SYKEN vetämässä luontopohjaisten ratkaisujen Tasapeli-selvityshankkeessa sekä johtaa viherkertoimen kehittämistä koskevaa Green Fact -hanketta. Hautamäki on tutkinut lisäksi urbaanin luonnon rakentumista kaupunkisuunnitteludiscurssissa.

Emilia Weckman on vetänyt Viherympäristöliiton KESY-hanketta ja kehittänyt kestävään ympäristörakentamisen toimintamalleja. Viherä infrastruktuuri ja kestävä suunnittelun instrumentit ovat esillä myös

väitöskirjahankkeissa. Elisa Lähde, Outi Tahvonen ja Bhavna Mishra tutkivat hulevesien hallintaa ja Jukka Jormolan väitöskirjan aiheena on luonnonmukainen vesirakentaminen. Mari Ariluoma tutkii väitöskirjatyössään ekosysteemipalveluja, Elina Kalliala kestävään maisemasuunnittelun arviointimenetelmiä ja Xenia Abramovich peri-urbaania vihreää infrastruktuuria.

Kestävä suunnittelun lisäksi esillä on maiseman kulttuurinen ulottuvuus. Ranja Hautamäki on tutkinut yhdessä Julia Donnerin kanssa kaupunkipuistojen kunnostusta ja sodanjälkeisen hyvinvointimaiseman rakentumista. Felix Bourgeaun väitöskirjatyö käsittelee maiseman kulttuurista ja Maria Jaakkolan työ viher-sinirakenteen kokemuksellista ulottuvuutta. Maisema-arkkitehtuurissa näkyy myös digitaalinen murros: Pia Fricker tutkii big datan ja uudenlaisen todellisuuden mahdollisuuksia maisema-arkkitehtuurissa.

Maisema-arkkitehtuurin koulutusohjelmasta on valmistunut vuosina 2017–2018 yhteensä 32 diplomityötä. Näistä 14 tehtiin maisemarakentamisen oppituoliin, 11 maisemasuunnitteluun ja 7 kaupunkisuunnitteluun. Suurin osa töistä on suunnittelupainotteisia. Monet töistä on laadittu osittain toimeksiantoina kuntiin, ja niiden sisältönä on esim. kaupunginosan, jokivarren tai keskeisen viheraluekokonaisuuden kehittäminen. Diplomityöaiheet kertovat työnkuvan monipuolisuudesta ja ajankohtaisista yhteiskunnallisista haasteista. Viime vuosien töissä on käsitelty mm. hulevesien suodatusratkaisuja, terveystieteitä, dynaamisia perennaistutuksia, väliaikaisia koulunpihoja ja hevostalouden maisemaa. Viime vuoden Lappset-stipendin sai Anni-Mari Anttolan Helsingin niittyverkoston kehittämistä koskeva työ.

Maisema-arkkitehtuurin koulutusohjelma täyttää kulvana vuonna 30 vuotta. Koulutusohjelman taipaleesta on valmisteilla Jyrki Sinkkilän johdolla kirja Vaihdettaanko maisemaa? Kirjahanke kertoo maisema-arkkitehtien koulutuksen laajentumisesta ja samalla profession vakiintumisesta sekä työnkuvan monipuolistumisesta.

Turun yliopiston maisemantutkimus

Turun yliopiston maisemantutkimuksen oppiaineessa on vuosina 2017–2018 ollut käynnissä Koneen Säätiön rahoittama Kokkeli-tutkimushanke Kokemäenjokilaaksoon ehdotetun valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen kulttuurikartoituksesta ja taidekehittämisestä. Hanke ulottuu Porista Sastamalaan ja jatkuu vuoden 2019 loppuun. Vuoden 2019 kesällä hanke toteuttaa mm. näyttelyn Porin Taidemuseoon. Maisemantutkimus on myös osallistunut Aalto-yliopiston Elävä Pori -hankeeseen, kohteina Porin vuoden 2018 asuntomesualue sekä Porin kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluva Luotojen alue. Tänä vuonna oppiaine on tehnyt Kulttuuripoliitiikan tutkimuskeskus Cuporen kanssa opetus- ja kulttuuriministeriölle selvityksen kolmannen ja neljännen sektorin rooleista kuntien kulttuuritoiminnasta sekä osallistunut SYKE:n vetämään ilmastonmuutokseen sopeutumisen luontopohjaisten ratkaisujen Tasapeli-selvityshankkeeseen.

Vuonna 2017 Suomalaisen Kirjallisuuden Seura julkaisi Maunu Häyrysen ja Antti Wallinin toimittaman kirjan Kulttuurisuunnittelu – kaupunkikehittämisen uusi näkökulma. Kirja perustuu maisemantutkimuksen monivuotiseen ja edelleen jatkuvaan tutkimustyöhön osallistuvasta ja poikkialaisesta kulttuurikartoituksesta ja kulttuurisuunnittelusta. Perusajatuksina on kulttuuriarvojen ja kehittämistarpeiden tunnistaminen yhdessä paikallisten yhteisöjen kanssa sekä kulttuuri-kehittämisen yhdistäminen muiden sektorien – kuten hyvinvoinnin tai elinvoimaisuuden – kehittämiseen. Kansainvälisesti näkökulmaa on sovellettu kaupungeissa, maisemantutkimuksen Kokkeli-tutkimushankkeessa kokeillaan sen toimivuutta maaseudulla.

Maisemantutkimuksesta on tänä vuonna väitellyt Laura Seesmeri. Väitöskirjan Sauno itsellesi menneisyys. Kehollisuus osana muisteltua ja esitettyä kokemusta on julkaissut Suomen Kansantietouden Tutkimuksen Seura. Oppiaineessa on kaikkiaan tekeillä toistakymmentä väitöskirjatutkimusta. Lisäksi vuonna 2017 on valmistunut kuusi pro gradu -työtä ja vuoden 2018 kuluessa neljä. Kaksi toista käsittelee Tampereen ja yksi Rauman viheralueiden historiaa, yksi pääkaupunkiseudun liikennekäyttäytymisen suhdetta käyttäjien arvoihin, yksi valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointia, yksi Espoon historiallista tiestöä, yksi kaupunkiviljelyä ja yksi luonnonmuistomerkkejä suojelumuotona Suomessa. Menetelminä töissä tutkittiin mm. luonnealueanalyysejä ja Internetin kuva-aineistojen tiedonlouhintaa. Osa maisemantutkimuksen graduntekijöistä on tullut maisteriopintoihin erillisvalinnan kautta taustanaan mm. viher- ja luonnonvara-alojen amk-tutkintoja.

Maisemantutkimuksessa tehdään opetukseen liittyviä yhteistyöhankkeita ulkopuolisten tahojen kanssa. Sellaisena toteutettiin vuonna 2017 näyttely Kultarannan puutarhan historiasta itse puutarhaan yhteistyössä Tasavallan Presidentin kanslian kanssa ja osana Suomen satavuotisjuhlaa. Toisessa opetushankkeessa oppiaine kartoitti Turun Pansio-Pernon lähiöalueen asukkaiden kokemuksia asuinympäristöstään yhteistyössä Turun kaupungin kanssa.

Vihertuotannon tutkimusta Helsingin yliopistossa

Helsingin yliopistossa puutarha- ja vihertuotannon opetus ja tutkimus on osa kasvintuotantotieteiden opintosuuntaa ja maataloustieteiden koulutusohjelmaa. Opiskelijat koostavat tutkintonsa yksilöllisesti laajasta kurssivalikoimasta, mikä heijastuu myös tutkimusaiheisiin, jotka ulottuvat molekyyli- ja geenitieteistä puutarhakokemuksiin. Puutarhatuotannosta valmistui vuosina 2017–18 Marja Rantasen väitöskirja Light and temperature as developmental signals in woodland strawberry and red raspberry ja seitsemän pro gradu -tutkiel-

maa, joista viisi vihertuotannon aiheista. Viheralan graduissa käsiteltiin lasten puutarhatoimintaa, katupuiden menestymistä, 1960- ja 1970-lukujen kasvivalikoimaa Helsingin puistoissa, uhanalaisten kasvien viljelyä ja puutarhaharrastuksen merkityksiä.

Viheralan ajankohtaiset tutkimushankkeet liittyvät kasvualustoihin, kasvimateriaaliin ja viherympäristön hyvinvointi- ja terveysvaihteluihin. Rahkasammalen mahdollisuudet -hankkeessa (2015-19) on tutkittu erityisesti sammalen vedenpidätyskykyä ja sammalen käyttökelpoisuutta kasvualustaseoksissa. Toistaiseksi sammalseoksia on testattu kasvihuoneviljelyssä, ryhmäkasvien ja mesimarjan kasvualustana. Sammalhanketta on tehty yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen (Luken) tutkijoiden kanssa ja hanke on poikkinut yhteyksiä keskierooppalaisiin tutkijoihin.

Myös vuonna 2018 käynnistynyttä Kaupunkipuut ekosysteemi-palveluiden tuottajina -tutkimusta toteutetaan yhdessä Luken kanssa. Tavoitteena on arvioida kaupunkipuuston ihmisille tuottamien hyötyjen rahallista arvoa ja toisaalta puiden aiheuttamia kustannuksia. Kaupunkipuututkimusta tehdään monimuotoisuuden näkökulmasta selvittämällä puiden nykyistä lajivalikoimaa suomalaikaupungeissa ja arvioimalla lajimäärän ja eri lajien yleisyyden vaikutusta puiden tuottamiin hyötyihin. Lajimonimuotoisuus on mukana myös Pihakasvit-hankkeessa, jossa on kartoitettu vanhojen puutalokaupunginosien kasvilajistoa Porvoossa ja Raumalla. Inventointiaineistojen perusteella on määritetty pihakasvillisuuden luontoarvoja, geenivarjoja ja merkitystä puutarha- ja viljelykulttuurin kannalta.

Puutarhakasvien geenivarjoja kasvintuotantotieteissä on tutkittu jo runsaan kymmenen vuoden ajan. Parhaillaan on tekeillä väitöskirjatutkimus pelargonilajikkeiden kehittymisestä, sukulaisuussuhteista ja tuntomerkkeistä. Viime vuonna valmistuivat tuoreimmat syreenien DNA-sormentien jälkianalyysit, joiden perusteella selvitetään vanhojen ja losyreenien lajikenimiä ja pihasyreenin leviämishistoriaa Suomessa. Viheralan tutkimuksen toista laitaa edustaa piakkoin valmistuva Taina Laaksoharjun väitöskirjatyo Lasten puutarha – paikallälhtöinen näkökulma, jossa on selvitetty puutarhakasvien ja erilaisten puutarhatilojen vaikutuksia lasten toimintaan ja oppimiseen. ■

Yliopistonlehtori Leena Lindén*, Helsingin yliopisto, maataloustieteiden koulutusohjelma

Professori Ranja Hautamäki, maisema-arkkitehtuuri, Aalto-yliopiston arkkitehtuurin laitos

Professori Maunu Häyrynen, Turun yliopiston kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma

Viherympäristöliiton uusi koulutus-, hanke- ja tutkimustyöryhmä aloitti työnsä syksyllä 2018. Puheenjohtajana toimii professori Ranja Hautamäki Aalto-yliopistosta ja työryhmässä on mukana niin VYL:n jäsenjärjestöjen edustajia kuin asiantuntijajäseniä yliopistoista ja Luonnonvarakeskuksesta. Työryhmä määritteli tehtävikseen tutkijoiden ja kouluttajien keskinäisen yhteistyön edistämisen, tutkimuksen ja työelämän välisenä yhdysiteenä toimimisen, tutkimus- ja hanke-toiminnan kehittämisen ja koulutusta sekä tutkimusta koskevien lausuntojen valmistelun. Työryhmä käsittelee VYL:n täydennyskoulutukseen ja opinnäytetöihin liittyviä kysymyksiä, mutta ei puutu viheralan tutkimusasioihin. Aikomuksena on järjestää vuosittain verkostotapaaminen vaihtuvalla teemalla ja järjestelyvastuuta kierrättäen. Ensimmäisen tapaamisen aiheena on ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja se järjestetään Aalto-yliopistolla Helsingissä keväällä 2019. VYL tiedottaa tilaisuudesta, kun sen ajankohta on varmistunut. Tapaamiseen ovat tervetulleita kaikki viheralan tutkimus- ja hanketoiminnasta kiinnostuneet.